

HOOGGESLOTEN

“Mijn moeder was vroeger wethouder voor de PvdA. In Enschede, een harde stad hoor, pfft. Samen met VVD’ers uit de plaatselijke conservatieve middenstand, waar de sociaaldemocratie niet goed lag. Mijn moeder was eigenzinnig. De woonwagenkampen om Enschede moesten uit elkaar worden gehaald, want dat waren broeinesten van criminaliteit. In haar plooirok dronk ze eindeloos thee op dat woonwagenkamp. Het wethouderbestaan was buffelen. Ik zag dat het soms aan haar vrat. Ze zei ooit tegen me: ‘Kleding is belangrijk. ’s Ochtends doe je je jasje aan en je maakt je op, en je bergt alles, al je emoties, daarachter op.’ Als vrouw in de politiek ben je altijd

anders dan je omgeving. De mannen met wie je werkt moeten zich op hun gemak bij je kunnen voelen. Je wordt als vrouw anders beoordeeld. Veel meer op je uiterlijk. Dat stelt grenzen aan hoe je je kunt kleden, en aan wat je kunt doen. Een vrouwenlijf is lastig in de politiek. Je voelt je vaak kwetsbaar en bloot. In de Kamer achter de interruptiemicrofoon word je altijd van achteren gefilmd. Als er een beha snijdt, of een rok zit strak, zie je dat, dus je doet jasjes aan. Als je zenuwachtig wordt, kunnen de aderen in je keel opzetten. Je hals verraaft hoe je je voelt. Ik had vroeger dit soort hooggesloten ‘debatjurken’. Die heb ik sindsdien nooit meer gedragen, heerlijk. Het voelde toch als een uniform.”

Ze noemt zichzelf sentimenteel en behaagziek, en wilde vroeger actrice worden. Onlangs bracht ze haar memoires uit: *Pluche*. Oud-GroenLinks-boegbeeld Femke Halsema (1966): “Ik mis niks aan de politiek, behalve de mensen.”

TEKST: MINOU OP DEN VELDE | BEELD: BRENDA VAN LEEUWEN
VISAGIE: MANOUS NELEMANS

‘Dit jaar word ik 50, maar ik ben volstrekt in ontkenning’

‘Veel oud-collega’s laten zich inkopen in een bedrijf. Ik wilde door de stad fietsen, met vrienden de kroeg in’

ALTIJD HAAR KIND

“Kijk, dit is mijn moeder op het strand van Zandvoort, na haar eindexamen. Lief hè? Ze presteert het om elke winter te zeggen: ‘Och Fem, je doet toch wel je wantjes aan?’ Daar hebben we enorm veel lol om, want ook al is zij 75 en word ik 50, ik blijf altijd haar kind. Mijn vader speelt in liefde een even grote rol. Maar ik ben echt de dochter van mijn moeder. Ze heeft ook een politieke carrière, en omdat ze herintreedster was, heeft ze sterk op mijn emancipatie toegezien. Toen ik op mijn 19de een vriendje kreeg, zei ze: ‘Dat is niet de bedoeling hoor. Dat jij nu al op de bank gaat zitten met een man. Leef je uit, want dat heb ik nooit gekund.’ Mijn vader was fanatiek op sport, ik heb me kapot gesport. Hockey, tennis, we zwommen wedstrijden.

Mijn moeder speelde meer een emotionele en intellectuele rol. Tot op de dag van vandaag belt ze mij en zegt: ‘Ik moet echt even met je praten.’ Dan heeft ze allemaal opvattingen, over politiek, of het nieuws. Toen ik de Kamer inging was ze bezorgd, dat ik daar niet hard genoeg voor zou zijn. Ik heb nooit gedacht: ik ga mijn moeder achterna. Ik wilde actrice worden. Toen Paul Rosenmöller me polste voor het Kamerlidmaatschap, overviel hij me. Ik denk dat ik zonder die gesprekken voor de krant was blijven werken. Er zijn heel veel momenten geweest dat ik wilde stoppen. Toen ik die brief aan Ayaan Hirsi Ali las die Mohammed Bouyeri op de borst van Theo van Gogh had gespeld, dacht ik: zoveel gruwelijkheid, wat doe ik hier? Sta je dan met je vreedzame boodschap.”

HET JANSENSOOG

“Op mijn 40ste kreeg ik deze ring van mijn vader. Hij was zijn hele leven directeur van de Dienst lichamelijke opvoeding, sport en recreatie. De belangrijkste reden denk ik, dat hij daarna geen carrière heeft gemaakt, is dat hij op zijn 44ste een grote bypassoperatie heeft gehad. Dat heeft de ambitie uit hem gehaald. Hij heeft toen gedacht: jongens, ik ga alleen nog maar leuk leven. Dat heeft mij altijd heel erg verbaasd. We plagen hem vaak met zijn sleurhut, waarmee hij door Europa trekt. Mijn sentimentaliteit heb ik van hem geërfd. De beginmuziek van *Terms of endearment* hoeft maar te klinken, en ik begin al te janken. Naarmate je ouder wordt, wordt het erger. Mijn vaders moeder zong graag. Ze heette Rika Jansen, niet te verwarren met de zangeres. Ambachtslieden waren het, stevige vrouw, maar ze moest om alles huilen. Dus als mijn vader of ik sentimenteel werden zeiden we: je hebt weer last van het Jansensoog.” ▶

FEMKE HALSEMA (1966)

Auteur, programmamaker en bestuurder Femke Halsema (1966) was van 1998 tot 2011 Kamerlid namens GroenLinks. Van 2002 tot 2010 was ze fractievoorzitter en politiek leider. Met documentairemaker Robert Oey heeft ze een tweeling van 12. Het boek *Pluche*, Halsema's politieke memoires, is nu verkrijgbaar (Ambo|Antos, € 19,99).

ZO NEDERLANDS

“Deze tekening kreeg ik van kunstenaar Aat Veldhoen, de man van Hedy d’Ancona, vlak na de geboorte van de tweeling, twaalf jaar geleden. Dat is zo’n dierbaar ding. Dat beeld van zo’n moeder met twee kinderen op de fiets onder een paraplu, is zo Nederlands. Meer moeder kun je niet worden.

Ik ging af en toe bij Hedy langs voor advies. Zij is een rolmodel, ik luister en kijk graag naar haar, want zij is als minister ook onconventioneel gebleven. Dat is voor een vrouw in een mannenwereld ontzettend ingewikkeld, om een beetje stout te blijven, de kleren te blijven dragen die je leuk vindt. Je niet aan te passen. Overigens spraken wij vooral over sociaal-democratie en linkse politiek. Zij wil niet tutten over vrouwendingetjes.

Wat voor moeder ik ben? Robert en ik zijn allebei ernstige mensen. We zijn vaak met grote kwesties bezig. De kinderen vinden soms dat we gestrest zijn, en dat we te veel met ons werk bezig zijn. We zien het als onze opdracht om het licht te houden, voor de kinderen, maar dat vind ik wel eens ingewikkeld.”

PARTYSFEERMANAGER

“Toen Robert en ik elkaar net kenden ging ik de Kamer in. Ik verzoop meteen. Robert ging tweeënhalve maand reizen voor een film. Hij kwam terug met deze haarspeld, ook om het een beetje goed te maken, want hij had weinig van zich laten horen. Onze verschillende levens zijn lang een worsteling geweest. Vanaf dag één werd ik geleefd. Je bent monomaan en geconcentreerd op het politieke conflict dat voor je ligt, en op wat je wilt bereiken, en je bent bang om te falen. Robert heeft zich best moeten opofferen, meer rekening met de kinderen moeten houden. Of hij een klein ego heeft? (lacht onbedaarlijk) Nee, hij is even aanwezig als ik. Hij heeft zich nooit wat aangetrokken van mijn politieke gevoeligheid. Die oude Mercedes wilde ik niet, maar hij vond dat mijn gevoeligheid voor dat soort kwesties een gebrek aan onafhankelijkheid was. Een vriend zei: ‘Jij hebt het door Robert kunnen doen. Hij heeft jou sterker en

onafhankelijker gemaakt, door tegenkracht te geven.’ In 2009 maakte hij *De leugen*, over de Hirsi Ali-affaire, met Rita Verdonk en mij. Het onderwerp over de Joint Strike Fighter zou hij ook gemaakt hebben, als het zich had aangediend. En als ik daar problemen mee zou hebben gehad, zouden dat mijn problemen zijn geweest. Robert jaagt zijn eigen ideeën na. Daardoor vond ik hem spannend, want ik ben juist vrij behaagziek, klets-klets. ‘Partysfeermanager’ noemde mijn broer me vroeger. Toen we elkaar net kenden en naar vrienden gingen, ging Robert de krant lezen. Ik vond dat vre-se-lijk gênant. Tot hij zei: ‘Maar ik word er doodmoe van, dat ik alsmat iets moet van jou.’ Er werd verwacht dat hij op de eerste rij kwam zitten bij een politiek congres, als ‘partner van’. Maar Robert is niet politiek. Ik denk dat hij destijds op mij heeft gestemd, maar ik geloof dat hij toen ik stopte niet meer op GroenLinks heeft gestemd. Haha.”

‘Een vrouwenlijf is lastig in de politiek. Je voelt je vaak kwetsbaar en bloot’

MAATJES

“Kees Wendrik is ongeveer mijn beste vriend. Ik ken hem sinds 1996. Hij was chef politiek bij De Balie, en bood me een baan aan, toen ik met luide knal was vertrokken bij de Wiarda Beckman Stichting. Hij heeft mij aanbevolen bij Paul Rosenmöller. In de fractie hield hij me lui, ik hoefde nooit te rekenen want dat deed Kees wel. Wij hebben vroeg besloten dat we maatjes waren. Daar ben ik trots op, omdat zo’n vriendschap in de politiek ongewoon is. Mensen staan onder druk, dat is vaak slecht voor vriendschap. Kees verdient een compliment, want ik heb hem wel eens in de weg gestaan. In GroenLinks moest hij vaak bescheiden zijn, omdat mensen onze vriendschap te klef vonden. Toen ik fractievoorzitter werd in 2002, wilde ik Kees als vicevoorzitter, maar dat vond de fractie bedreigend. Toen hij stopte als Kamerlid bood hij aan om mij rond te rijden tijdens de campagne. Het was reuzegezellig. Terwijl ik me achterin zat op te maken zei hij, zoals elke dag in de trein: ‘Maar Fem, die make-up heb jij toch niet nodig?’” ▶

TEGEN DE WIND IN

“Ik heb een enorm mooie fiets, een Vanmoof. Ik fiets vrij hard, omdat ik meestal te laat ben, haha. Deze fiets symboliseert mijn vrijheid na de politiek. Veel voormalige collega’s laten zich inkopen in een bedrijf, krijgen een dure leasebak en gaan weer elke dag forensen. Ik wilde anders leven. Door de stad fietsen, en met mijn vrienden de kroeg in. Ik mis niks aan de politiek, behalve de mensen. Tussen 2006 en 2010 begon ik politiek echt leuk te vinden. Kees, Ineke, Tofik, Mariko, Tom en ik vormden een gideonsbende. Er was wel eens mot, maar we opereerden als een familie. Mijn grootste verdienste? O dat vind ik echt... Dat ik er was. Ik ben een oppositiepoliticus geweest, dus de veranderingen die ik heb aangebracht zijn klein en soms zelfs teruggedraaid. Er zijn maar een paar staatsmannen die grote onomkeerbare veranderingen hebben bewerkstelligd. En alle anderen... we kruimelen. Ik ben er trots op dat ik tegen de wind in de rechtsstaat heb verdedigd, en heb bijgedragen aan het debat over de modernisering van de sociale zekerheid. Bij mijn afscheid was ik trots dat wij, Kees, ik, en Ineke, een standaard voor GroenLinks hadden gezet. Dus heel professionele, vriendelijke, intellectueel sterke, betrokken mensen. En wat ik verschrikkelijk heb gevonden is dat dat daarna verdween. Die eerste twee jaren na mijn vertrek was het een stomp in mijn maag als ik werd herinnerd aan GroenLinks.”

VRIJHEID

“Een van de redenen dat ik stopte met de politiek, was omdat ik te weinig las. Michael Ignatieff heeft de allermooiste politieke autobiografie geschreven, over Isaiah Berlin. Hij heeft een theorie over negatieve en positieve vrijheid ontwikkeld. Positieve vrijheid is de vrijheid om je te ontwikkelen en uit achterstand omhoog te kunnen werken. Dus het recht op goed onderwijs, op huisvesting, werk. Negatieve vrijheid is de vrijheid van meningsuiting, van vereniging, van godsdienst. Waar klassieke liberalen alleen over negatieve vrijheid praten, heb ik Berlin gebruikt om te zeggen: niet iedereen is even vrij bij geboorte, vanwege de plek waar ze geboren worden. Sommigen vonden mij te liberaal, maar ik ben vaak verkeerd begrepen. Ik vond juist dat de markt aan banden moet worden gelegd, als deze voor ongelijkheid zorgde. Want ongelijkheid is onvrijheid.”

VALS ALS DE NETEN

“Hoe *midlife* wil je het hebben? (lacht) Nadat ik stopte met de politiek kocht ik deze oude cafépiano. Zo vals als de neten. Vroeger heb ik viool gespeeld en ik dacht: ik wil iets met muzikaliteit en rust. Maar na een half jaar les bleek ik echt te oud om die niet-corresponderende hersenhelften en handen bij elkaar te brengen. Ik zal nooit verder komen dan *Let it be*. Terwijl ik Bach wilde spelen! Dit jaar word ik 50, maar ik ben volstrekt in ontkenning, haha! Ach, ik heb een leesbril, en ik moet echt gaan

sporten. In je hoofd verander je niet. Maar mensen gaan anders naar je kijken. Voorbeeld: anderhalf jaar geleden ging ik met twee jongens van begin 20 die eventueel scenarist zouden worden voor *De Fractie*, naar de kroeg. Een van hen bulkte van verliefdheid en ging daar smakelijk over vertellen. Hoe leuk ze was. Zijn vriend ging meedoen, ik ook, van: ik weet hoe dat voelt! Totdat ik hun blik ving en dacht: ik moet naar huis. Ze hebben het gevoel dat hun moeder erbij zit, haha. Terwijl het voor mij nog hetzelfde voelt als vroeger.” ■

‘Mensen vonden mij te liberaal, maar ik ben vaak verkeerd begrepen’